

Burgemeesters over hun gemeenten

LXV. De gemeente Gieten

Gieten is wel een der wegens haar natuurschoon meest bekende Drentsche gemeenten. Zij heeft een oppervlakte van 4101 H.A. en een bevolking van 3386 zielen. Dat was n.l. het aantal op 1 Januari j.l., terwijl in 1877 dit 2139 bedroeg. In de laatste jaren is een geringe teruggang merkbaar als gevolg van den trek naar steden en industrie-centra. Haar dorpen en gehuchten zijn: Gieten, Bonnen, Gieterveen, Bonnerveen, Nieuwediep en enkele buurtschappen.

G. Nijenhuis.

De Burgemeester, de heer G. NIJENHUIS, die reeds eerder in andere kwaliteit onze gastheer was, had ook over dit hem zoo na aan het hart liggend onderwerp heel wat te vertellen.

GESCHIEDENIS.

— Ik kan omtrent de geschiedenis niet zooveel meedeelen, begon hij. Gieten is een dorp, dat niet tot de oudste van Drenthe behoort. Kerkelijk behoorde het vroeger onder Anloo. De kerk te Gieten werd herbouwd in het jaar 1864.

— Volgens overlevering moet te Bonnen vroeger een slot hebben gestaan, welks bloeitijd viel in de achttiende eeuw, toen het bewoond werd door een Drost van het Landschap Drenthe. In de kerk te Gieten bevindt zich nog een wapenbord, waarschijnlijk een rouwbord ter nagedachtenis van Nicolaas Harm van Echten, Baron van Dongen, Heer tot Entingen en Drost van Coevorden. Merkwaardig is, dat omtrent het vroegere slot en zijn bewoners zoo weinig, zelfs bij overlevering, onder de ingezetenen bekend is gebleven.

— Gieter- en Bonnerveen en Nieuwediep zijn nog van jongeren datum, ze behooren tot de oudere veenkoloniën.

— Het gemeentehuis werd gebouwd in 1896. Het voldoet aan redelijke eischen, Binnenkort zal een brandvrije archiefbewaarkaats worden bijgebouwd. Voor het gemeentehuis werd gebouwd, was de secretarie ondergebracht in een herberg.

MIDDELEN VAN BESTAAN.

— Landbouw is ook in Uw gemeente hoofdmiddel van bestaan?

— Ja. De bodem bestaat uit zandgrond, laagveen en veenkoloniaal dalgrond. Het landbouwbedrijf is gemengd, maar in het veenkoloniaal gedeelte overweegt de akkerbouw.

— Als middel van bestaan is echter ook de industrie van belang. Te Gieten is gevestigd de Export Slachterij en Baconzouterij der N.V. v.h. W. Udemä en Zonen. Deze onderneming bestaat ongeveer 40 jaar. Ze is te Hoogezand begonnen en voor ongeveer 27 jaren naar Gieten overgeplaatst. Momenteel worden 3000 tot 5000 varkens per week verwerkt, in hoofdzaak tot bacon, welke naar Engeland wordt uitgevoerd. Per uur kunnen 240 varkens worden geslacht. Het aantal werklieden en personeel bedraagt thans ongeveer 150.

— Te Nieuwediep staat de fabriek der N. V. Dr. Gron. Steenfabriek en Kalkbranderij. De tegenwoordige N. V. werd in 1916 opgericht. De jaar-productie belooft 4 miljoen steenen. 's Zomers werken hier ongeveer 40, 's winters ongeveer 18 werklieden.

— In 1926 heeft zich nabij Gieten een cementsteen- en betonindustrie gevestigd; deze wordt thans geëxploiteerd door de N. V. Jonker en Ten Hof. De in de onmiddellijke nabijheid aangetroffen scherpzandlagen in den bodem leveren het benodigde scherp zand. Gefabriceerd wordt cementsteen, geschikt voor fundeeringen van buiten- en binnenmuren en verschillende beton-artikelen. Gemiddeld heeft dit bedrijf ongeveer 10 personen aan het werk.

— Coöperatieve zuivelfabrieken staan te Gieten en te Gieterveen. Die te Gieten werd opgericht in het jaar 1895; ze telt thans plm. 220 leden en verwerkt ongeveer 3 miljoen K.G. melk per jaar. Er wordt uitsluitend boter gemaakt. De fabriek werd nieuw gebouwd in het jaar 1929. Een gedeelte van de producten wordt plaatselijk verkocht. De Coöp. Zuivelfabriek te Gieterveen werd in 1897 opgericht. De aanvoer van melk bedraagt ongeveer 2 miljoen liter per jaar. Deze fabriek heeft zich in 't bijzonder toegelegd op kleinverkoop in de veenkoloniën. Ze heeft depots in Wildervank, Veendam en Stadskanaal. Met inbegrip der venters heeft ze 37 personen in dienst.

DE FINANCIËELE TOESTAND.

Over dit onderwerp vertelde de heer Nijenhuis, dat de financiële positie der gemeente gunstig is.

— De schuldenlast bedroeg, buiten de schuld voor het electriciteitsnet, op 1 Januari ongeveer f 126.000. Het zal nog moeten blijken of de thans geheven belastingen met de uitkeering uit het gemeentefonds en de verdere inkomsten voldoende zullen zijn om de uitgaven te dekken. Wel is de raming der opbrengst, op grond waarvan de opcenten zijn vastgesteld, aan den veiligen, dus lagen, kant gehouden. Thans heft de gemeente 80 opcenten op fondsbelasting, personeele belasting en grondbelasting gebouwd, 10 opcenten op grondbelasting ongebouwd en 45 opcenten op de vermogensbelasting. In 1930 werden naast de Gem. Inkomstenbelasting geheven 40 en 10 opcenten op de grondbelasting, gebouwd

en ongebouwd, 25 op de personeele belasting en geen opcenten op de vermogensbelasting.

Het navolgend staatje geeft een vergelijking van den belastingdruk voor gehuwden zonder kinderen voor de G. I. B. en de Gem. Fondsbelasting.

Zuiver in- komen.	G. I. B. '29/30.	G. I. B. '30/31.	Gem. Fonds + 80 opc.
f 800	2.92	2.25	5.40
f 1000	11.47	8.92	12.60
f 1500	45.58	35.45	32.40
f 2000	90.34	70.26	59.40
f 2500	133.54	103.86	86.40
f 4000	277.90	216.10	169.20
f 5000	376.90	293.14	248.40
f 7000	588.40	457.64	387.00
10000	929.36	722.84	658.80

Dan nog een voorbeeld van een aangesla-
gene naar een zuiver inkomen van f 3900, met
aftrek voor één kind, niet vallende in de
vermogensbelasting:

1929/30: G. I. B.	258.64
Pers. Bel.	33.37
Gr. Bel.	12.26
	<hr/>
	304.27
1930/31: G. I. B.	201.16
Pers. Bel.	33.37
Grondbel.	12.26
	<hr/>
	246.79
1931/32: Gem. fonds opc.	151.20
Pers. Bel.	43.30
Grondbel.	14.56
	<hr/>
	209.06

ELECTRICITEIT, WATERLEIDING, WEGEN.

Achtereenvolgens stond de Burgemeester bij
deze verschillende onderwerpen stil. Omtrent
de exploitatie van het electrisch net, zei hij,
dat dit langzamerhand meer bevredigend be-
gint te worden.

— Op 1 Januari 1930 bedroeg de schuld der
gemeente aan de Maatschappij voor Laag-
spanningsnetten nog f 125.000. Naast een
vastrecht wordt per K. W. U. stroomverbruik
betaald f 0.07. Groote verbruikers betalen
een lageren prijs. Hoe wenschelijk verlaging
der tarieven ook moge zijn, tot aanmerkelijke
verlaging zal niet kunnen worden overgegaan
(tenzij de stroominkoopsprijs wordt ver-
laagd), zoolang een groot deel van bovenge-
noemde schuld niet zal zijn afgelost.

Op enkele zeer afgelegen gedeelten na is
de geheele gemeente van electrischen stroom
voorzien.

— De gemeente verleende medewerking aan de voorbereidingen voor oprichting eener waterleiding voor Oost-Drenthe. Zoolang de malaise in den landbouw aanhoudt is er echter m.i. geen sprake van, dat deze plannen kunnen worden verwezenlijkt. In elk geval zal de Raad dan vermoedelijk niet medewerken, om de aansluiting verplichtend te doen stellen, terwijl zonder algemeene aansluiting een exploitatie tegen redelijke vergoeding van de zijde der verbruikers niet mogelijk zal zijn.

— De lengte van de bij de gemeente in onderhoud zijnde wegen bedraagt 25 K.M. Het jaarlijks terugkeerend onderhoud vraagt veel van de gemeentelijke financiën. Over 1931 is in totaal een bedrag van f 18000 voor onderhoud uitgetrokken. Waar de wegen alle of zoo goed als alle in hoofdzaak dienst doen voor doorgaand verkeer, is het m.i. niet billijk, dat de gemeente den volledigen onderhoudslast heeft. Het zou zeer wenschelijk zijn, uitkeeringen uit het Rijkswegenfonds mogelijk te maken ook voor de z.g. tertiaire wegen.

WERKLOOSHEID EN VOLKSHUISVESTING.

Gieteren verkeert in de gelukkige omstandigheid, dat de werkloosheid er niet zoo groot is als wel in andere Drentsche gemeenten het geval is. Het meerendeel der arbeiders is aangesloten bij een werkloozenkas, waaruit tijdelijk kan worden getrokken in geval van werkloosheid. Enkele ongeorganiseerde arbeiders en de uitgetrokkenen worden van gemeentewege tewerk gesteld.

Ook de uitgaven voor de volkshuisvesting zijn niet zoo bijzonder groot, al levert de exploitatie der enkele door de stichting „Gieter Woningbouw” gebouwde woningen, wel een jaarlijksch verlies op, dat de gemeente moet dekken.

Ingevolge de Landarbeiderswet zijn 5 plaatsjes uitgegeven, waarvan rente en aflossing regelmatig binnenkomen.

ONDERWIJS EN GODSDIENST.

De gemeente heeft vier openbare scholen, staande te Gieteren, Bonnen, Gieterveen en Nieuwediep, en één bijzondere school te Gieterveen. Er zijn twee Ned. Herv. Kerken, één te Gieteren en één te Gieterveen. In laatstgenoemde plaats staat tevens een kerkgebouw van een afdeeling van den Ned. Protestantenvond.

AFWATERING.

— De afwatering van laag gelegen gronden, vertelde de Burgemeester ons, heeft in deze gemeente groote verbetering ondergaan door de werken van het waterschap „de Oostermoersche Vaart”, waardoor de Hunze aanmerkelijk in zijn loop is bekort door afsnijding van bochten. Het waterschap „de Oostermoersche Vaart” werd opgericht in 1911, het omvat een aantal kleinere waterschappen in het stroomgebied van het riviertje, de werken werden uitgevoerd in 1921/23, de totale kosten der normalisatie bedroegen f 852.000, terwijl voor een omleidingskanaal bij „Gideon” aan de stad Groningen nog zal moeten worden betaald f 240.000. Na de verbetering wordt zelden overlast van water meer ondervonden.

VEREENIGINGSLEVEN.

Uitvoerig stond de Burgemeester stil bij het vereenigingsleven, dat, in het bijzonder in den landbouw, in de gemeente Gieten zeer tot ontwikkeling is gekomen. Dit kan blijken uit de hieronder volgende gegevens.

Van de landbouwaankoopvereeningen zijn de voornaamste: de Coöp. Landb. Ver. „Gieten Bonnen”, opgericht in 1883 met een aantal leden van ongeveer 230, die per jaar voor meer dan f 140.000 aankoopt; de Coöp. Aankoopv. Gieter- en Bonnerveen, opgericht in 1880, met 115 leden en een omzet in 1929 van ruim f 85000, en de Landb. Vereen. te Nieuwediep, opgericht in 1899, met een jaarlijkschen aankoop van ongeveer 400.000 K.G. kunstmeststoffen tot een waarde van ongeveer f 25.000.

Als een bijzonderheid kan worden gemeld, dat de Aankoopvereening te Gieter- en Bonnerveen destijds mede werd opgericht door den toenmaligen burgemeester van Gieten, den heer J. C. Noot, die de vergaderingen te Gieterveen te voet bezocht (ongeveer 8 K.M. afstand heen en terug). De totale aankoop dier vereening van 85000 gulden in 1929 liep terug tot ruim f 54.000 in 1930. De moeilijke omstandigheden in den landbouw doen hier haar invloed gelden!

Boerenleenbanken zijn gevestigd te Gieten en te Gieterveen. Die te Gieten werd opgericht in 1913. De omzet bedroeg in het eerste jaar f 54.000, thans ruim 3 miljoen. De reserve bedraagt thans ruim f 21.000.

De Coöperatieve Boerenleenbank te Gieterveen werd opgericht in 1914 met 39 leden. Thans bedraagt het ledental 160, de jaarlijksche omzet bedraagt f 500.000, de reserve ongeveer f 13000.

Coöperatieve stoomdorschverenigingen dorschen zoo goed als uitsluitend het koren. Die te Gieten werkt eveneens over een deel der gemeente Anloo. Zij werd opgericht in 1912, en werkt thans met 3 volledige garnituren. In 1929/30 werd gedorschen ongeveer 50.000 H.L. koren en geperst ongeveer 6.000.000 K.G. stroo.

De Coöp. Dorschveren. Bareveld e.o. werd opgericht in 1913. Zij telt thans 68 leden en dorscht gemiddeld per jaar ongeveer 18.000 H.L. graan, waarvan ongeveer 65 pct. rogge, 33 pct. haver en 2 pct. tarwe, gerst, boonen etc. Deze verhouding zal zich in de naaste toekomst allicht eenigszins wijzigen.

De Coöp. Dorschver. Gieterveen e.o. verwerkte in 1929 eveneens ongeveer 18000 H.L. graan.

Te Gieterveen en Gieten bestaan pluimveevereenigingen, afdelingen van de N. N. C. te Leeuwarden. De afd. Gieterveen werd opgericht in 1923, zij telt thans 51 leden, die gezamenlijk jaarlijks 5 à 6000 K.G. eieren leveren. De afd. Gieten werd in 1921 gesticht; ze telt thans 151 leden, in 1930 bedroeg de geldswaarde van den omzet ongeveer 7000 gulden.

Voor de verbetering van den veestapel werken verschillende stierhouderijen en contröleverenigingen.

Groene Kruisverenigingen bestaan te Gieten (in combinatie met Eext) en te Gieteren Bonnerveen en Nieuwediep. Deze twee verenigingen hebben tezamen een wijkzuster; de gemeente verleent een jaarl. subsidie van f 800. Te Gieten bestaat een afdeling van het Centraal Genootschap voor Kinderherstellings- en vacantiëkolonies. Een ziekenhuisverplegingsfonds werkt over de geheele gemeente. Het Nutsdepartement te Gieten bestaat reeds lange jaren. Aanvankelijk maakte het met het tegenwoordige departement Zuidlaren één geheel uit. Een bloeiende instelling van het Departement is de Nutsspaarbank te

Gieten, opgericht omstreeks 1875, welke schuld aan inleggers op 1 Januari 1931 bedroeg plm. f 441.000, terwijl de reserve op dien datum bedroeg plm. f 76.000. Binnenkort zal door de Spaarbank, in samenwerking met het Groene Kruis, een vereenigingsgebouw worden gesticht te Gieten, waarin waarschijnlijk zullen worden ondergebracht magazijn Gr. Kruis, consultatiebureau, kantoor Spaarbank, cursuszaaltjes en leeszaaltje.

Vanwege het Nutsdepartement worden reeds eenige jaren achtereen met succes cursussen in huisvlijt gegeven voor kinderen.

GIETEN's NATUURSCHOON.

Wij wezen hierboven reeds op het vele, dat Gieten den vreemdeling aan natuurschoon te bieden heeft. Dat is eigenlijk voldoende bekend en jaar op jaar neemt het vreemdelingenbezoek dan ook toe.

Het dorp is prachtig gelegen op den Hondsrug. Aan de Oostzijde heeft men een schitterend uitzicht op de lager gelegen groenlanden in het stroomgebied der Oostermoersche Vaart. Op heldere dagen ziet men in de verte duidelijk de Veenkoloniën. Benoorden het dorp liggen aardige wandelbosschen. Ook door het naburige Bonnen is een mooie wandeling te maken naar Gasselte. Aan de Westzijde van het dorp liggen de Staatsbosschen, gelegen in de gemeenten Gieten, Gasselte en Anloo, totaal ongeveer 900 H.A. beslaand. Hier werden nu reeds 9 jaren achtereen boomplantedagen gehouden, terwijl Z. Exc. oud-Minister J. B. Kan een naar hem genoemde bank liet plaatsen op een mooi punt in het midden van deze bosschen.

Gieten heeft een drietal hotels, waar een aantal logeergasten in den regel 'szomers langeren of korteren tijd vertoeft. Het biedt een gunstig verblijf voor hen, die houden van een rustige, landelijke omgeving. Een onlangs opgerichte vereeniging voor vreemdelingenverkeer streeft ernaar, de plaats voor bezoekers zoo aangenaam mogelijk te maken.

De communicatie-middelen zijn goed. Het dorp Gieten ligt aan de Noord-Ooster locaal-lijn, die in Bareveld zeer dicht bij de Oostgrens der gemeente komt. De dienstregeling is zoo, dat er te Assen goede aansluitingen zijn op de treinen naar en van het Zuiden en Noorden.

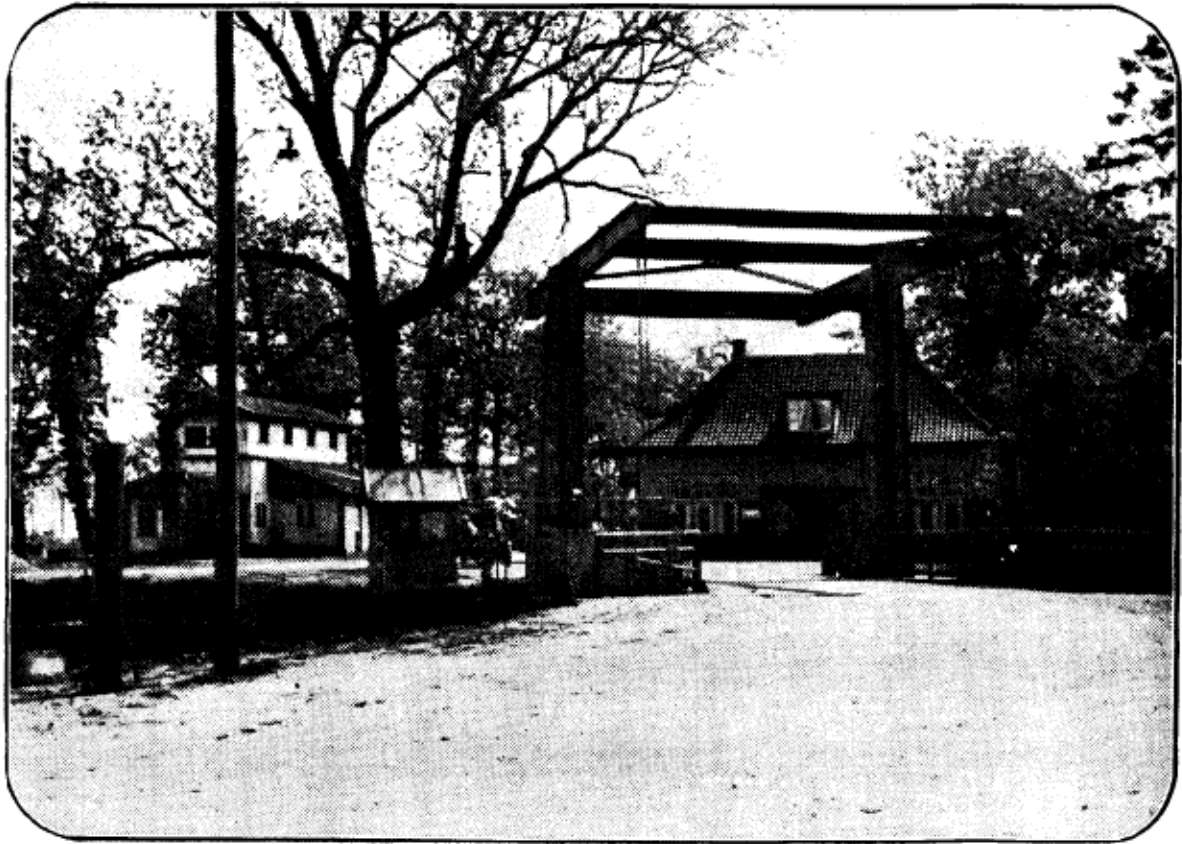
Verder onderhoudt een dagelijksche autobusdienst de verbinding met Groningen en met de Veenkoloniën.

DE GEMEENTE GIETEN IN BEELD

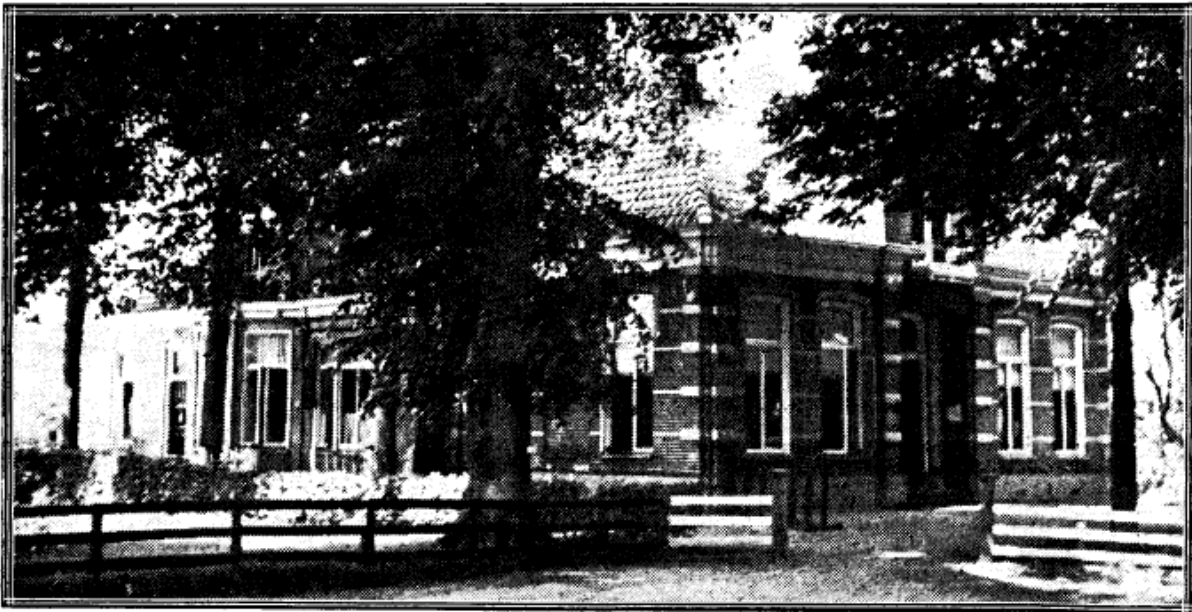
..... Bij het onderhoud met burgemeester Nijenhuis

GIETEN KAN BOGEN OP HET BEZIT VAN TAL VAN MOOIE PLEKJES. Het Zwanemeer b.v. is een luthof voor de natuurliefhebbers. Deze weg, welke door dit fraaie brokje natuurschoon voert, was in vroeger tijden DE hoofdweg naar Zuidlaren en Groningen.

EEN BEKEND PUNT, het HUIS BAREVELD, in de onmiddellijke nabijheid van Wildervank. Het Huis Bareveld ligt nog juist binnen de grens van de gemeente Gieten.

ECHT LANDELIJK staat daar het GEMEENTEHUIS onder de hoge boomen.

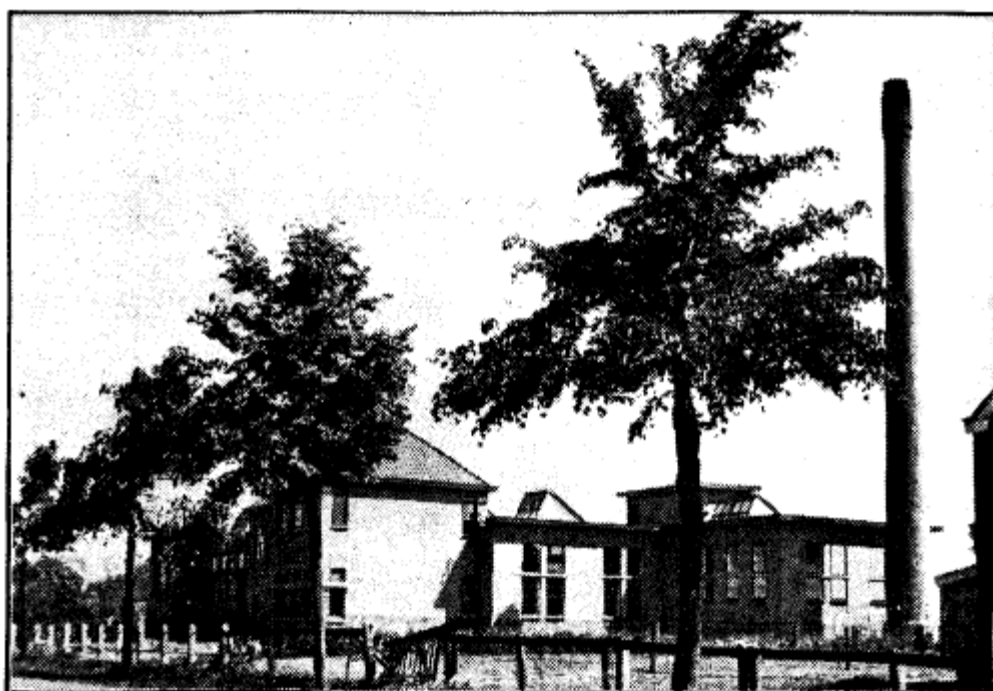
EEN AARDIG DRENTSCH PLAATSJE is' ook Gieterveen.

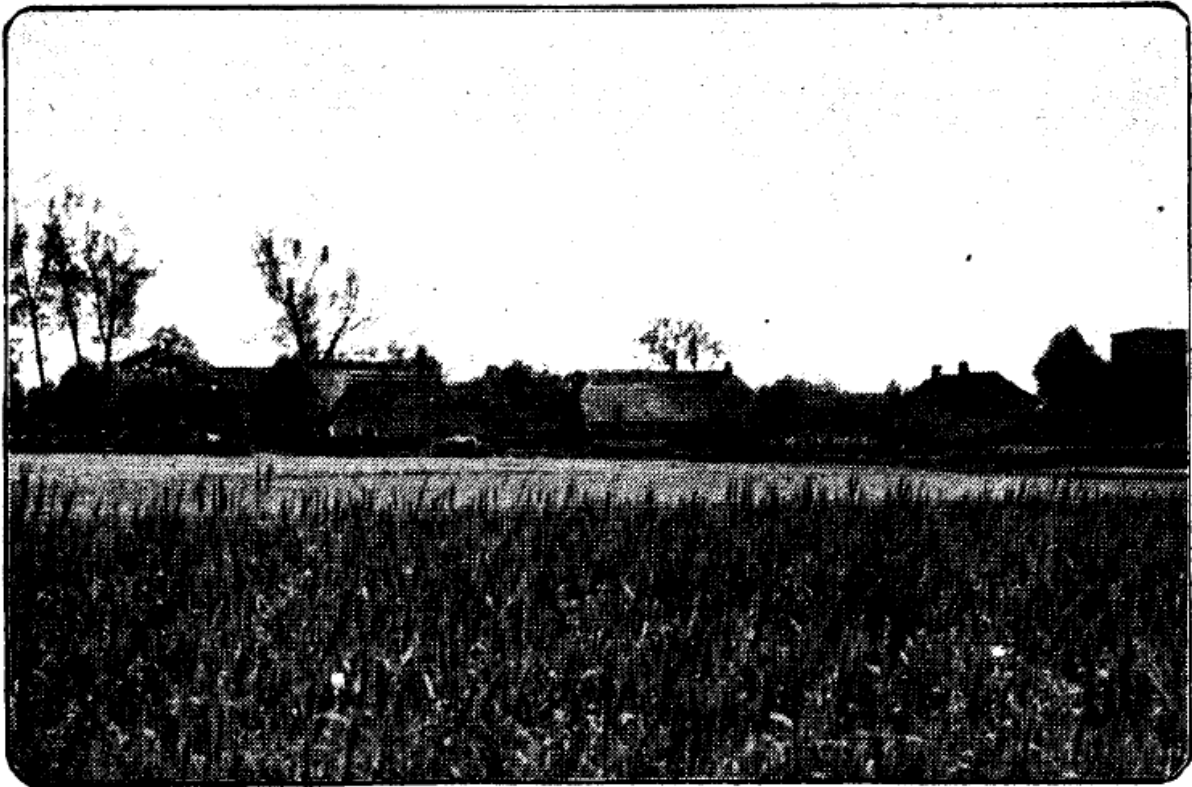
IN HET VEENKOLONIALE GEDEELTE der gemeente: Nieuwediep

DE MINISTER KAN-BANK in de Boschwachterij Gieten. Een aardig idee, deze bank van Drentsche keien.

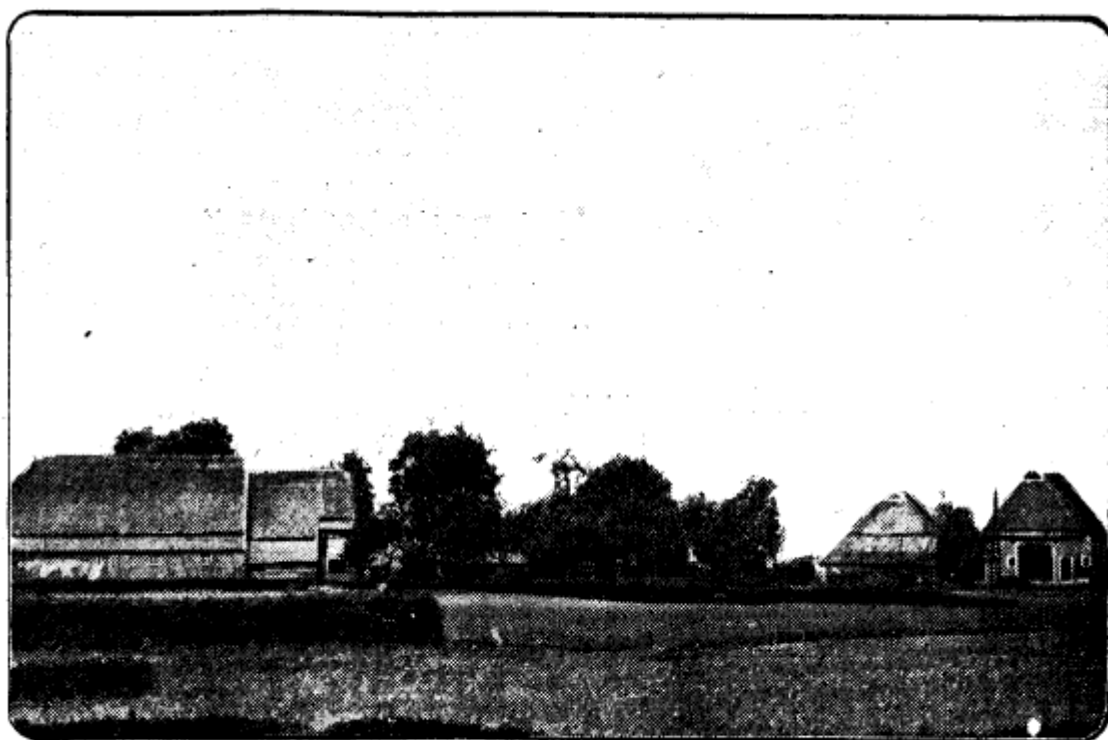
DE GROOTE ZUIVELFABRIEK GIETEN-BONNEN, welke te Bonnen is gevestigd.

Gezicht op het dorp BONNEN.

EEN AARDIG CONTRAST met het omringende geboomte vormt deze flinke korenmolen te Gieten

TYPISCHE OUDE BOERDERIJEN aan den Asser weg te Gieten.

Cliché's N. N. Clichéfabr., Groningen

Het collectieve geheugen van Gieten